

- 47a Listy chlupaté; květy nanejvýš do 8 mm, výjimečně do 12 mm dl.; květenství podepřené zpeřeným listenem **39. *Ornithopus***
 b Listy lysé; květy větší než 10 mm; květenství bez listenu **40. *Coronilla***
 48a Tyčinky jednobratré; lusky bez podélné přepážky, pukavé **14. *Galega***
 b Tyčinky dvoubratré; lusky pukavé, s podélnou přepážkou (tudíž dvoupouzdré) nebo nepukavé 49
 49a Plody pukavé 50
 b Plody nepukavé 51
 50a Člunek s protáhlým špičatým zobánkem **18. *Oxytropis***
 b Člunek tupý **17. *Astragalus***
 51a Listy na rubu žláznatě lepkavé; plody hnědé, kožovité; rostliny dříve pěstované, s nápadnými, na řezu žlutavými, přes 1 cm tlustými oddenky **19. *Glycyrrhiza***
 b Listy nežláznaté; plody nejsou kožovité 52
 52a Květy růžové; lusky jednosemenné **44. *Onobrychis***
 b Květy červenofialové; lusky vícesemenné, lámavé; pouze v horách **43. *Hedysarum***

1. *Sophora* L. — jerlín*)

Sophora LINNAEUS Sp. Pl. 373, 1753.

Lit.: JIRÁSEK V. (1939): Jerlín, oblíbený parkový strom. Naší Přír. 3: 220. — TSOONG PU-CHIU et MA CHI-YUN (1981): A study of the genus *Sophora* Linn. Acta Phytotax. Sin. 19: 1–22, 143–167.

Stromy, vzácněji keře nebo byliny. Kořeny dlouhé, silné, křivý kořen větvenovitý. Listy lichozpeřené; lístky celokrajné. Květenství laty nebo hrozny, dl. stopkaté, přímé. Kalich zvonkovitý, slabě dvoupyský; koruna žlutobílá; tyčinek 10, všechny volné, nitkami nesrostlé; semeník stopkatý, s mnoha vajíčky, čnělka zakřivená, blizna koncová, malá. Plody lusky, dužnaté, nepukavé, na vrcholu protažené v zobánek, na bázi s 4–5 mm dl. gynopodiem. Semena slabě zploštělá, hilum podlouhlé. — 45–50 druhů, rozšířených v jv. Evropě, v Asii a v Severní Americe. — Entomogam.

1. *Sophora japonica* L. — jerlín japonský

Tab. 70/1

Sophora japonica LINNAEUS Mant. Pl. 1: 68, 1767.

— Syn.: *Styphnolobium japonicum* SCHOTT Wiener Z. Kunst. Wiss. 3: 844, 1830.

Opadavý strom, vz. keř, až 25 m vys. Borka hladká, u starších stromů na kmenech hluboce brázditá, šedohnědá. Listy se 3–8 páry lístků až 25 cm dl.; palisty čárkovité, malé; lístky krátce řapíčkaté; čepele eliptické, vejčité až vejčitě kopinaté, na vrcholu s nasazenou špičkou, na bázi zaokrouhlené, 20–50(–60) mm dl., 8–20(–33) mm šir., roztr. chlupaté nebo olysalé, s chlupatými žilkami, na svrchní straně tmavě zelené, na spodní sivé, řapíčky 1,0–1,5 mm dl., silné. Květenství lata, až 35 cm dl., s 30–65(–80) květy. Květy slabě vonné; kalich 2,5–4,0 mm dl., roztr. chlupatý, kališní cípy šir. trojúhelníkovité, kratší než kališní trubka; koruna 10–15 mm dl., žlutobílá, korunní lístky s krátkými nehty, pavéza okrouhlá až obvejčitá, křídla obvejčitá, člunek podlouhlý. Lusky s 1–5 semeny, válcovité, mezi semeny silně zaškrcované, slabě zploštělé, 30–50(–80) mm dl., 5–8 mm

šir., dužnaté, lysé, světle hnědé, v našich podmínkách většinou nedozrávají. Semena vejčitá až podlouhlá, 7–9 mm dl., 4–5 mm šir., 3,0–3,5 mm silná, hladká, hnědá, lesklá, radikula slabě vyniklá. VII–VIII. Ff.

2n = 28 (extra fines)

Pěstuje se často v zámeckých a městských parcích, na ulicích a vzácně v zahradách jako okrasný strom. Původní ve v. Asii (Čína, Japonsko), pěstovaný v teplejších oblastech celého světa. V Evropě je udáván od r. 1747, v Čechách od r. 1835. — Mapy: CSAPODY I., CSAPODY V. et ROTT F.: Erdei fák és cserjék, p. 129, 1966.

Poznámka 1: V třetihorních vrstvách byly na území Čech nalezeny plody označované jako *Sophora bilinica*. Jejich příslušnost k tomuto rodu je však sporná.

Poznámka 2:**) *Cladrastis lutea* (MICHX fil.) C. KOCH, žlutník bělokvětý (křehovětvec žlutý), je strom 5–10 m vys., s křehkými větvemi, hladkou borkou a žlutým dřevem. Listy střídavé, lichozpeřené, 25–40 cm dl., s 3–5 páry lístků. Květenství převislé laty, 15–40 cm dl., s 20–28 květy. Květy stopkaté, bílé, slabě vonné. Plody lusky, úzce podlouhlé, silně zploštělé, 6–9 cm dl., s 3–6 podlouhlými semeny. U nás se pěstuje velmi vzácně v parcích a zahradách jako okrasná dřevina (Praha); kvete v červnu, ve velmi pozdním věku. Původní ve v. části Severní Ameriky. Do Evropy byl introdukovan na začátku 19. stol., do Čech v r. 1844.

*) Zpracovala A. Chrtková

***) Zpracovala R. Bělohávková

Tab. 70: 1 *Sophora japonica*, 1a – list, 1b – květ, 1c – plody, 1d – semeno. – 2 *Laburnum anagyroides*, 2a – květ, 2b – korunní lístek (pavéza), 2c – kalich s mladým plodem a andreceem, 2d – část plodenství, 2e – semeno.

332 *Sarothamnus*

